

**КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СПАДКОВЕ ПРАВО

**Методичні вказівки для самостійної роботи
здобувачів 3-го курсу
денної та заочної форм здобуття освіти
081«Право»**

**Івано-Франківськ
2025 рік**

Схвалено кафедрою цивільного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.)

Затверджено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 09 вересня 2025 р.)

Рекомендовано до друку/електронного видання Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 2 від 25 вересня 2025 р.)

Рецензенти:

Мироненко І.В. - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Петечел Н.М.- кандидат юридичних наук, доцент кафедри судочинства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Гришко У.П. Спадкове право: методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів 3-го курсу денної та заочної форм здобуття освіти спеціальності 081 «Право». Електронне видання. Івано-Франківськ: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025. 32с.

Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів 3-го курсу денної та заочної форм здобуття освіти навчальної дисципліни «Спадкове право» розроблені на основі навчального плану підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право» Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника. Вказівки містять методичні рекомендації для самостійного вивчення питань відповідної тематики, практичні завдання для закріплення теоретичного матеріалу. До кожної теми наводиться перелік рекомендованої літератури, що включає навчальні посібники, наукові праці, матеріали судової практики та нормативно-правові акти.

Методичні вказівки призначені для здобувачів, науково-педагогічних працівників.

© Гришко У.П., 2025

© Карпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ	
ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ	
ОСВІТИ.....	7

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах кредитно-модульної системи навчання посилюється роль самостійної роботи здобувачів. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота є не чим іншим, як способом формування самостійності та активності особистості, її репродуктивних і творчих здібностей, уміння орієнтуватися в теорії та практичних ситуаціях, ставити й самостійно вирішувати теоретичні і практичні завдання. Самостійна робота – це самостійна діяльність та навчання здобувача, яку викладач планує разом зі здобувачем, але виконує її здобувач за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково- педагогічного працівника без його прямої участі.

Під час вивчення навчальної дисципліни виокремлюють такі види самостійної роботи:

- слухання лекцій, участь у семінарських заняттях, виконання практичних завдань;
- відпрацювання тем лекцій та семінарських занять, виконання практичних робіт здобувачами заочної форми навчання;
- опрацювання чинних нормативно- правових актів;
- підготовка до модульного контролю та заліку;
- робота з літературою та ін.

Кожен із зазначених видів потребує від студентів наполегливої самостійної праці.

Здобувач має оволодіти методикою самостійної роботи під час лекційного заняття та відпрацювання лекції. Насамперед студентам денної і заочної форм навчання необхідно сформулювати вміння слухати і конспектувати лекції, оскільки робота над ними безпосередньо на занятті й у позааудиторний час потребує значних зусиль: уміти не лише слухати, а й сприймати, усвідомлювати зміст лекції; систематизувати і групувати одержані знання в конспектах; уміти творчо осмислювати матеріал лекції у процесі самостійної роботи та ін. Під час лекційного заняття здобувачам необхідно ознайомитися зі змістом попередньої лекції для встановлення логічного зв'язку з наступною; намагатися осмислювати матеріал у процесі його викладення; уважно слухати викладача, виокремлювати головне.

Самостійна робота здобувачів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення даної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій тощо. Здобувачам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1. Спадкове право як окремий інститут цивільного права.

Загальна характеристика спадкового права як підгалузі цивільного права. Предмет та метод правового регулювання. Джерела спадкового права та їх загальна характеристика. Принципи спадкового права. Поняття та структура спадкових правовідносин. Поняття спадщини та склад спадщини. Права та обов'язки, що не входять до складу спадщини.

Тема № 2. Загальна характеристика видів спадкування. Спадкування за заповітом. Виконання заповіту.

Види спадкування та їх загальна характеристика. Спадкування за правом на обов'язкову частку. Поняття та правова природа заповіту. Форма заповіту. Порядок складання та посвідчення заповітів. Суб'єкти, які наділені повноваженням щодо посвідчення заповітів. Зміст заповіту. Види заповітів. Заповідальний відказ. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Секретний заповіт. Тлумачення заповіту. Недійсність заповітів. Виконання заповіту.

Тема № 3. Спадкування за законом.

Загальна характеристика спадкування за законом. Черги спадкоємців при спадкуванні за законом. Перша та друга черга спадкоємців. Друга черга спадкоємців за законом. Третя та четверта черга спадкоємців за законом. П'ята черга спадкоємців за законом. Зміна черговості при спадкуванні за законом. Особливості спадкування за правом представлення. Розмір частки спадщини.

Тема № 4. Спадкування окремих видів майна.

Особливості спадкування квартир, будинків та інших об'єктів нерухомості. Спадкування земельної ділянки. Спадкування речей, обмежених у обороті. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності. Спадкування права на одержання страхових випл. Спадкування заставленого майна. Особливості спадкування вкладів у банках (фінансових установах). Спадкування акцій. Спадкування корпоративних прав. Спадкування особистих немайнових прав та обов'язків. Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.

Тема № 5. Правове регулювання відкриття спадщини.

Поняття та загальна характеристика інституту відкриття спадщини. Підстави закликання до спадкування. Порядок повідомлення спадкоємців про відкриття

спадщини. Поняття і значення часу відкриття спадщини. Правове регулювання місця відкриття спадщини. Особливості відкриття спадщини в умовах воєнного стану.

Тема №6. Правове регулювання прийняття спадщини. Оформлення спадкових прав.

Поняття та значення інституту прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Способи прийняття спадщини. Подання заяви про прийняття спадщини.

Відмова від спадщини та її правові наслідки. Особливості поділу, виділу спадщини.

Поняття, значення та порядок видачі свідоцтва про право на спадщину. Строки видачі свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва на спадщину. Відумерлість спадщини.

Тема № 7. Загальна характеристика спадкового договору.

Поняття та предмет спадкового договору. Суб'єкти (сторони та інші особи) спадкового договору, їх права та обов'язки. Форма спадкового договору та процедура його посвідчення нотаріусом. Спадковий договір за участю подружжя.

Накладення та зняття заборони відчуження майна, яке є об'єктом спадкового договору. Здійснення контролю за виконанням умов спадкового договору. Припинення, розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.

Договір довічного утримання та його співвідношення із спадковим договором.

Тема № 8. Охорона спадкового майна.

Поняття та порядок вжиття заходів до охорони спадкового майна. Договір управління спадковим майном та його загальна характеристика. Вжиття заходів щодо охорони спеціальних видів майна, які потребують спеціального зберігання

Правові наслідки невжиття заходів з охорони спадкового майна.

Тема № 9. Спадкування в зарубіжних країнах.

Правове регулювання спадкування в країнах континентальної системи права. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Німеччині. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Франції.

Загальна характеристика спадкування за законом в Сполучених Штатах Америки.

Загальна характеристика спадкового договору за законодавством України та зарубіжних країн.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Тема №1.

СПАДКОВЕ ПРАВО ЯК ПІДГАЛУЗЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми слід дати загальну характеристику спадковому праву як підгалузі цивільного права, визначити особливості його становлення та сучасний стан. Окрему увагу слід звернути на джерела спадкового права, зокрема, Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про міжнародне приватне право», численні підзаконні нормативно-правові акти, на підставі яких здійснюється правове регулювання спадкових правовідносин, зокрема, в частині процедури нотаріального оформлення. Здобувачі повинні охарактеризувати принципи спадкового права, зокрема принцип свободи заповіту, принцип універсальності спадкування, визначити особливості та структуру спадкових правовідносин, а також охарактеризувати склад спадщини.

Питання для вивчення:

1. Поняття спадкового права та його місце в системі цивільного права.
2. Джерела спадкового права та їх загальна характеристика.
3. Загальні засади спадкового права
4. Учасники спадкових правовідносин.

Завдання:

№ 1. До складу спадщини входять: квартира, автомобіль, банківський вклад, боргові зобов'язання (кредит у банку), право на аліменти, авторські права на написану книгу, службове посвідчення, право на пенсію

- Визначте, які з цих об'єктів входять до складу спадщини
- Які права не можуть передаватися у спадок?
- Обґрунтуйте відповідь посиланнями на принципи спадкового права.

№ 2. Іванова О.С. померла, залишивши заповіт, у якому заповіла свою квартиру племіннику Андрію. У неї залишилися: чоловік Іван (68 років, інвалід II групи), дочка Ольга (40 років), син Максим (30 років), який зрікся спадщини, племінник Андрій (зазначений у заповіті)

За якими підставами відбуватиметься спадкування? Чи має право на спадщину чоловік Іван, якщо він не зазначений у заповіті? Які частки отримають спадкоємці?

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Щодо практики укладення договорів на управління спадщиною /Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. № 31-32 / 1694. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>
12. Консульський статут України . Указ Президента України від 2 квітня 1994 року №127/ 94. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text>
13. Податковий кодекс України від 2 грудня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
15. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об’єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.
16. Кухарев О. Є. Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 163–167.

17. Кухарєв О. Є. Сутність права на обов'язкову частку у спадщині у спадковому праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 11–15.
18. Кухарєв О. Є. Сутність обов'язків у складі спадщини. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. № 4. Том. 2. - С. 51–57.
19. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.
20. Заїка Ю. О. Напрямки оновлення спадкового законодавства України. *Вісник НАПрНУ*. № 1. 2020. С. 84-99.
21. Печений О.П. Деякі аспекти визначення складу спадщини за цивільним законодавством України. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 1. http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.2013/Pechen.pdf.
22. Устінова-Бойченко Г.М., Юнацький М.О. Виконання спадкоємцями обов'язків перед кредиторами спадкодавця. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №9. С.114-116. http://lsej.org.ua/9_2024/27.pdf

Тема. № 2-3

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ СПАДКУВАННЯ. СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ. ВИКОНАННЯ ЗАПОВІТУ.

Методичні рекомендації. При вивченні даної теми необхідно дати загальну характеристику видам спадкування. Це передусім такі правові підстави як заповіт та закон. Проте крім, зазначених слід охарактеризувати також підвиди (підпідстави спадкування), якими є спадкування за правом на обов'язкову частку у спадщині та порядок спадкування речей домашньої обстановки та вжитку.

У межах теми здобувачі повинні охарактеризувати сутність та правову природу заповіту, охарактеризувати особливості його змісту та форми. Слід звернути увагу також на коло суб'єктів, які наділені повноваженнями щодо посвідчення заповітів; ознайомитись із нотаріальною процедурою посвідчення заповітів та проблемами недійсності та нікчемності заповіту. Крім того, повинні охарактеризувати види заповітів та порядок їх посвідчення.

Окремої уваги заслуговує питання, пов'язане із виконанням заповітів та характеристикою правового становища виконавця заповіту.

Питання для вивчення:

1. Види спадкування та їх загальна характеристика.
2. Спадкування за правом на обов'язкову частку.
3. Поняття та правова природа заповіту.
4. Форма заповіту. Порядок складання та посвідчення заповітів. Суб'єкти, які наділені повноваженнями щодо посвідчення заповітів.

5. Зміст заповіту.
6. Класифікація заповітів
7. Тлумачення заповіту. Недійсність заповітів

Завдання :

№ 1.

Громадянин Шевченко В.П. складав заповіт у різних формах:

-Написав заповіт власноруч вдома, поставив дату і підпис, віддав на зберігання дружині.

-Прийшов до нотаріуса, продиктував свою волю, нотаріус записав, зачитав, Шевченко підписав у присутності нотаріуса.

-Потрапив у реанімацію, попросив головного лікаря записати його волю, підписав у присутності лікаря та двох медсестер.

-Записав відеозаповіт на телефон, де чітко висловив свою волю щодо розподілу майна.

- *Які з цих заповітів є дійсними за законодавством України?*
- *Які вимоги до форми заповіту порушені?*
- *Які наслідки недотримання форми заповіту?*
- *За яких умов варіант 2 буде дійсним?*

№ 2.

Підприємець Мороз І.С. бажає скласти заповіт так, щоб ніхто, включно з нотаріусом, не знав його змісту. Він написав заповіт вдома, запечатав у конверт і приніс до нотаріуса. *Чи можливе складання такого заповіту в Україні? Яка процедура посвідчення секретного заповіту? Які вимоги до оформлення секретного заповіту? Хто може бути свідками при передачі секретного заповіту? Як відкривається секретний заповіт після смерті заповідача?*

№ 3.

Сидоренко М.О. склав заповіт з такими умовами:

1. Квартиру заповідає синові Олегу за умови, що той протягом року після смерті батька одружиться з дочкою партнера по бізнесу.

2. Дачу заповідає дочці Ользі за умови, що вона відмовиться від свого хлопця і розірве з ним стосунки.

3. Автомобіль заповідає другу Миколі за умови, що той щомісяця відвідуватиме могилу заповідача.

4. 50% акцій компанії заповідає благодійному фонду.

5. Коштовності заповідає співробітниці Тетяні, яка не є родичкою.

Які з цих заповідальних розпоряджень є дійсними? Які обмеження свободи заповіту існують в законодавстві? Чи можуть бути визнані недійсними окремі частини заповіту? Які умови у заповіті є допустимими?

№ 4.

Громадянин Бондаренко І.Л. склав такі заповіти: 2018 рік: Заповіт №1 – все майно заповідає дружині Ользі; 2020 рік: Заповіт №2 – квартиру заповідає дружині, а дачу сину Максиму; 2022 рік: Заповіт №3 – квартиру заповідає дочці Ірині; 2024 рік: Написав розпорядження про скасування заповіту №2. У 2025 році Бондаренко І.Л. помер. У спадщину входять: квартира, дача, автомобіль. *Які заповіти є чинними на момент смерті? Як розподілиться спадкове майно? Чи можна скасувати заповіт частково? Чи потрібна згода спадкоємців для зміни заповіту? Які способи скасування заповіту існують?*

№ 5. Дідусь Романенко М.К. склав заповіт: "Заповідаю квартиру синові Олегу, а якщо він помре раніше за мене або відмовиться від спадщини – моєму онукові Дмитру, а якщо і він не прийме спадщину – сестрі Ользі". Після смерті дідуса з'ясувалося: син Олег помер за 2 роки до смерті батька; онук Дмитро живий, але перебуває за кордоном; сестра Ольга також померла. *Що таке підпризначення спадкоємця? Хто отримає квартиру у цій ситуації? Скільки разів можна підпризначити спадкоємця? Що станеться, якщо всі підпризначені спадкоємці не зможуть прийняти спадщину?*

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>

8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>

9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>

10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>

11.Гелецька І. Усунення від права на спадкування: теорія і практика застосування правових норм. Галицькі студії. Юридичні науки.1. 2023.С.6-10. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2023-1-1

12.Достдар Р.М.Суб’єкти спадкування за заповітом відповідно до законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3.С.82-86. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-3/16>

13.Долинська М.С. Заповіт як підстава спадкування під час воєнного стану в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 78: частина 1.С.166-171. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.26>

14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.

15.Михайлів М. Спадкування за заповітом в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. Підприємництво, господарство і право.2020. № 10. С.22-26. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/5.pdf>

16.Парасюк В.М. Цивільно-правове регулювання тлумачення заповіту спадкоємцями: проблемні аспекти визначення змістовних елементів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6.С.99-104. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.17>

17.Рябокоть Є. О.Види спадкування та їх співвідношення в українському спадковому праві. Київський часопис права. 2023. № 1.С.86-92. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.13>

18.Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. –164 с.

Тема № 4. СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ.

Методичні рекомендації: При вивченні даної теми необхідно дати загальну характеристику спадкування за законом, визначити черги спадкоємців при спадкуванні за законом, окреслити особливості спадкування за правом представлення. Окрему увагу слід звернути на відмежування «зміна черговості спадкування» і «зміна розміру частки». Важливо також визначити підстави для зміни розміру частки спадкоємця.

Питання для вивчення:

1. Загальна характеристика спадкування за законом
2. Черги спадкоємців при спадкуванні за законом:
  - А) перша та друга черга спадкоємців;
  - Б) друга черга спадкоємців за законом;
  - В) третя та четверта черга спадкоємців за законом;
  - Г) п'ята черга спадкоємців за законом;
3. Розмір частки у спадщині при спадкуванні за законом.
4. Зміна черговості при спадкуванні за законом.
5. Обов'язкова частка у спадщині. Зменшення розміру обов'язкової частки у спадщині.

Завдання:

№ 1.

Громадянин Петренко О.М. помер у віці 65 років. Заповіту не залишив. У нього залишилися: дружина Марина (62 роки), син Олег (35 років), дочка Ірина (30 років), мати Ганна (87 років), батько помер 5 років тому, брат Сергій (60 років).

Спадкове майно: квартира вартістю 2 млн грн, автомобіль вартістю 500 тис. грн, банківський вклад 300 тис. грн. *Визначте коло спадкоємців першої черги. Розрахуйте частки кожного спадкоємця. Чи має право на спадщину брат Сергій? Як зміниться розподіл, якщо дочка Ірина відмовиться від спадщини? Як зміниться розподіл, якщо квартира є спільною сумісною власністю подружжя?*

№ 2.

Батько та син Василенки 12.12.06 вирушили в гори. Через кілька годин погода різко погіршилась і від сина до рятувального центру надійшло радіоповідомлення, що його батько провалився у льодову розщілину і загинув, а він сам потребує термінової допомоги. Тільки наступного дня рятувальники знайшли Василенків — і батько, і син були мертвими. *Для кого повинна бути відкрита спадщина після Василенків, якщо після батька Василенка залишились живими його дружина, дочка і онука від померлого раніше старшого сина, а у сина Василенка — дружина і син?*

№ 3.

Громадянин Коваль С.П. (55 років) помер холостим, дітей не мав. Батьки померли раніше. Залишилися: рідний брат Микола (52 роки), рідна сестра Ольга (49 років), зведений брат Андрій (від другого шлюбу матері, 45 років), племінниця Вікторія (дочка померлої сестри Марії), бабуся по материнській лінії (90 років), дідусь по батьківській лінії (85 років). *Хто належить до другої черги спадкоємців? Визначте коло спадкоємців у даному випадку. Чи має право на спадщину зведений брат Андрій? Чи мають право на спадщину бабуся і дідусь? Як розподілиться спадщина між спадкоємцями? Чи може племінниця Вікторія успадкувати за правом представлення?*

№ 4.

Ситуація А: Син Петренко О.С. систематично ухилявся від утримання свого батька, не допомагав йому матеріально, хоча мав таку можливість. Батько звернувся до суду з позовом про стягнення аліментів, і суд задовольнив позов. Батько склав заповіт на користь дочки, але потім заповіт загубився.

Ситуація Б: Дочка Коваль М.В. протягом 15 років доглядала за батьком-інвалідом, витрачала значні кошти на його лікування, відмовилася від кар'єри заради догляду. Інший син жив окремо і майже не спілкувався з батьком.

Чи можна змінити чергу спадкоємців у ситуації А? Чи може дочка у ситуації Б претендувати на більшу частку? Яка процедура усунення від права на спадкування? Які підстави для зміни розміру частки спадкоємця? Чи може суд збільшити частку одного зі спадкоємців?

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Баранова Л. Охорона прав спадкоємців шляхом зміни черговості спадкування за законом. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6184/1/Baranova_138.pdf
12. Заїка Ю. Зміна черговості спадкування за законом як вияв соціальної справедливості. *ВІСНИК МАРИУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ СЕРІЯ: ПРАВО.* 2023. ВИП. 25. С.101-107. <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/48/47>
13. Кухарев О. Є. Окремі аспекти правового статусу постмортальних дітей спадкодавця у спадковому праві України. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* 2018. № 1. С. 46–54.
14. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.
15. Косяченко К.Е., Єфімова А.О., Гуня В.М. Аналіз спадкування за законом у цивільному праві України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 5. С.152-155. URL: http://lsei.org.ua/5_2022/34.pdf
16. Сердечна І.Л. Черговість спадкування за законом: поняття та особливості застосування. *Порівняльно-аналітичне право.* 2020. №1. С.191-194.
17. Слома В.М. Спадкування за законом у цивільному праві України. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/43e50a6a-a660-4fdc-8bb5-3912859d08ff/content>
18. Ступак О. Спадкування за законом у практиці Верховного Суду. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_Spadk_za_zakonom.pdf
19. Розгон О. В. Правовий статус зачатої, але ще не народженої особи у спадкових відносинах. *Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса».* № 5(71). 2013. С.61–69. <https://files01.core.ac.uk/download/322748387.pdf>

20. Фомічова Н. Спадкування за правом представлення як особливий порядок закликання до спадщини спадкоємців за законом. *Юридичний вісник*. 2019. №2. С. 77-82

Тема № 5.

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ МАЙНА.

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно звернути увагу на особливості спадкування окремих видів майна. Йдеться, зокрема, про такі із них, як земельні ділянки, корпоративні права, речі обмежені в обороті, частки у праві спільної сумісної власності, заставленого майна, вкладів у банках та інші види спадкового майна.

Питання для вивчення:

1. Склад спадщини.
2. Особливості спадкування квартир, будинків та інших об'єктів нерухомості. Спадкування земельної ділянки.
3. Спадкування речей, обмежених у обороті.
4. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності.
5. Спадкування права на одержання страхових випл. Спадкування заставленого майна. Особливості спадкування вкладів у банках (фінансових установах).
6. Спадкування акцій. Спадкування корпоративних прав.
7. Спадкування особистих немайнових прав та обов'язків. Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.
8. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.
8. Спадкування прав інтелектуальної власності.

Завдання :

№ 1.

Фермер Коваленко С.П. помер, залишивши: земельну ділянку сільськогосподарського призначення 5 га (приватна власність), земельну ділянку для ведення садівництва 0,12 га, земельну ділянку під житловим будинком 0,25 га, право постійного користування земельною ділянкою 2 га (державна власність), земельну частку (пай) 4 га

Спадкоємцями є: дружина Марія (не є членом фермерського господарства), син Олег (працював у господарстві, має досвід), дочка Ірина (громадянка Німеччини, проживає за кордоном).

Які земельні ділянки входять до складу спадщини? Чи може іноземка Ірина успадкувати землю? Чи має син переважне право на сільськогосподарську землю?

Як зберегти цілісність фермерського господарства? Які особливості спадкування земельної частки (паю)?

№ 2.

Ткаченко П.М. отримав тяжкі травми в ДТП з вини п'яного водія. Суд присудив йому: відшкодування моральної шкоди - 500 тис. грн, відшкодування матеріальної шкоди - 300 тис. грн, компенсацію втраченого заробітку - по 10 тис. грн щомісяця. Через місяць після рішення суду (до виконання рішення) Ткаченко помер від інших причин. Спадкоємці: дружина, двоє неповнолітніх дітей. *Чи входить право на відшкодування до складу спадщини? Які види відшкодування можна успадкувати? Чи можна успадкувати моральну шкоду? Чи переходить право на щомісячну компенсацію?*

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
10. Закон України « Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
11. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
12. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
13. Закон України «Про авторське право та суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

14. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України 21 серпня 1998 р. № 622.: URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98/page3>

15. Постанова № 7 Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” від 30 травня 2008 року. URL.: <http://zakon.rada.gov.ua>

16. Амеліна А. С., Обривкіна О. М. Правове регулювання спадкування окремих видів майна в Україні: проблеми та шляхи вирішення. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. Вип. 1 (10). DOI 10.33244/2617-4154.1(10).2023.72-78

17. Г. Гаро, Л. Гриценко, О. Мотилук, В. Сандулєєва, Т. Денисова, О. Серишева, О. Вікенфельд, Т. Жидачек. Спадкування корпоративних прав: як забрати своє? <https://www.hsa.org.ua/blog/spadkuvannia-korporativnix-prav-ia-k-zabrati-svoje>

18. Десятерик В.В. Особливості спадкування окремих видів майнових прав інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №4. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/26>

19. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.

20. Кухарев О. Є. Особливості спадкування права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. *Часопис цивілістики*. 2021. Вип. 41. С. 34-39.

21. Кухарев О.Є. ПРАВО НА ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У СКЛАДІ СПАДЩИНИ: ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТ СПАДКУВАННЯ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №7. С. 138-141. http://lsej.org.ua/7_2024/34.pdf

22. Нестеренко В.О. Спори про спадкування зброї. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2025, 125-134. DOI: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2025.1.13>.

23. Сіщук Л.В. Спадкування корпоративних прав учасника господарського товариства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Серія ПРАВО. Випуск 23. Частина II. Том 1. С. 172-176. <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/665/Сіщук%20Л.%20В.%20Спадкування%20корпоративних%20прав%20учасника%20господарського%20товариства.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

24. Тараненко О. М. Особливості спадкування авторських прав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Том 1 № 82. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.52>

Тема № 6.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДКРИТТЯ СПАДЩИНИ .

Методичні рекомендації: під час підготовки до даної теми здобувачі повинні дати загальну характеристику інституту відкриття спадщини, поняття та значення часу та місця відкриття спадщини.

Окремо слід охарактеризувати порядок повідомлення спадкоємців про відкриття спадщини.

Питання для вивчення:

1. Поняття та загальна характеристика інституту відкриття спадщини.
2. Підстави закликання до спадкування. Порядок повідомлення спадкоємців про відкриття спадщини.
3. Поняття і значення часу відкриття спадщини.
4. Правове регулювання місця відкриття спадщини.
5. Особливості відкриття спадщини в умовах воєнного стану.

Завдання :

№1.

В. зник безвісти під час бойових дій. Його дружина звернулася до суду з заявою про визнання чоловіка померлим. Рішення суду набрало законної сили 20 квітня 2024 року. У рішенні суду датою смерті визначено день набрання рішенням законної сили.

Коли вважається відкритою спадщина? З якого моменту починається відлік строку для прийняття спадщини?

№2.

Громадянин П. помер 15 березня 2024 року. Останнім часом він постійно проживав у м. Львові. Однак у нього є квартира у м. Києві, де зареєстрована його реєстрація місця проживання, та будинок у селі на Полтавщині.

Де буде відкрита спадщина? Обґрунтуйте відповідь.

№3.

Подружжя Кравченко потрапило в автомобільну аварію 5 березня 2024 року. Чоловік помер на місці ДТП о 14:30, дружина померла в лікарні о 18:45 того ж дня. У подружжя є син (25 років) та донька (30 років). У чоловіка є мати (75 років), у дружини — батько (80 років). Чоловік мав у власності квартиру в Києві, дружина — будинок у Львові. Заповітів немає. *Як розподілиться спадкове майно? Чи успадкує дружина квартиру чоловіка? Які частки отримають діти та батьки?*

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
8. Голубенко І.І., Грачова О.Ю., Маслова М.О. Особливості порядку отримання спадщини в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2.2023. С.125-129 http://www.lsej.org.ua/2_2023/26.pdf
9. Кравець Н. І. Місце відкриття спадщини: зміни в законодавстві [Електронний ресурс. Правничі студії пам'яті Василя Івановича Синайського: здобутки, проблеми та перспективи розвитку національного приватного права : зб. матеріалів круглого столу, м. Київ, 16 квіт. 2024 р. 2024. С. 34–37. <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/51323>
10. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
11. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.
12. Кухарев О. Є. Сутність обов'язків у складі спадщини. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. -№ 4. Том. 2. С. 51–57
13. Марченко О., Негіна В. Проблематика вступу у спадщину під час воєнного стану особами, що виїхали за межі України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Випуск 3. С.150-155. DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.24>
14. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. Нестерцова-Собакарь О.В. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. 164 с.
15. Спадщина: оформлення права на спадщину; необхідні нотаріальні дії щодо спадкування; особливості під час дії воєнного стану; нормативно-правове регулювання; актуальна судова практика. / Укл.: Гудима В. В., Журавльов Д. В., Копотун І. М., Макушев П. В., Назимко Є. С., Пасіка С. П., Петков В. П., Петков С. В., Проць І. М.,

Скриньковський Р. М., Тиркало Ю. Є., Хитра О. Л., Чистоклетов Л. Г., Чубенко А. Г.; За заг. ред. Копотуна І. М.— Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2025. — 588 с.

16.Тимченко Л.М. Поняття та значення часу відкриття спадщини. *Юридичний науковий електронний журнал*.2018.№ 1. С.46-48. http://lsej.org.ua/1_2018/14.pdf

Тема № 7.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ. ОФОРМЛЕННЯ СПАДКОВИХ ПРАВ.

Методичні рекомендації: під час підготовки до даної теми здобувачі повинні дати загальну характеристику інституту прийняття спадщини, окреслити строки прийняття спадщини, проаналізувати порядок подання заяви про прийняття спадщини.

Окремо слід звернути увагу на порядок видачі свідоцтва про право на спадщину, строки видачі свідоцтва про право на спадщину, визнання недійсним свідоцтва на спадщину.

Питання для вивчення:

1. Поняття та загальна характеристика інституту прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини.
2. Способи прийняття спадщини.
3. Подання заяви про прийняття спадщини.
4. Види та способи відмови від спадщини та її правові наслідки.
5. Особливості поділу, виділу спадщини.
6. Поняття, значення та порядок видачі свідоцтва про право на спадщину. Строки видачі свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва на спадщину.
7. Відумерлість спадщини.

Завдання:

№ 1.

Після смерті М. (5 лютого 2024 р.) його син А. продовжував проживати в будинку батька, доглядав за садом, сплачував комунальні платежі та податок на нерухомість. До нотаріуса він не звертався. Через 8 місяців дочка спадкодавця О. подала заяву про прийняття спадщини і просить визнати, що вона є єдиним спадкоємцем.

Чи прийняв А. спадщину? Обґрунтуйте. Які дії підтверджують фактичне прийняття спадщини? Що потрібно зробити А. для підтвердження свого права на спадщину? Чи може нотаріус видати свідоцтво про право на спадщину тільки О.?

№ 2

Після смерті матері спадкоємцями за законом є двоє дітей: син Василь і дочка Марія. Василь бажає відмовитися від своєї частки спадщини на користь своєї дочки (онуки спадкодавця). *Чи можливо відмовитися від спадщини на користь іншої особи?*

На чию користь спадкоємець може відмовитися від спадщини? Які правові наслідки такої відмови? Чи може Василь передумати після оформлення відмови?

№ 3

Степаненко М.І. помер 10 січня 2024 р. Його єдиний спадкоємець (син) не встиг прийняти спадщину, оскільки помер 20 лютого 2024 р. У сина залишилися дружина та двоє дітей. *Хто має право прийняти спадщину після Степаненка М.І.? Який строк для прийняття спадщини мають спадкоємці сина? Що таке спадкова трансмісія і як вона застосовується в цьому випадку? Чи переходить право на обов'язкову частку у спадщині в порядку спадкової трансмісії?*

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
8. Бахур О.В. Прийняття та відмова від прийняття спадщини: особливості та проблемні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С.105-109. http://www.lsej.org.ua/4_2024/23.pdf

9.Гарієвська М.Б. Строк для прийняття спадщини: правові аспекти та наслідки пропуску. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2024. Випуск 84: частина 1.С.241-246. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.35>

10.Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.

11.Кухарев, О. Є. Сутність договору про поділ спадщини та його місце в системі цивільно-правових договорів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4 (99). С. 81-92. - DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2022.4.07>.

12.Фурса Євген Іванович. Спадкові правовідносини у нотаріальній та судовій практиці: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2004.

13.Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.

14.Ступак О. Питання пов'язані з визнанням свідоцтва про право на спадщину недійсним у практиці Верховного Суду. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_svid_spad_Stupak.pdf

15.Ступак О. Практика Верховного Суду щодо спорів, які виникають під час спадкування майна, яке є спільною власністю. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_spilna_sum_vlasn_spadk_vidnos_2025.pdf

16.Сусь Ю.С. Передумови реалізації права на вступ в спадщину подружжям в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Серія ПРАВО. Випуск 85: частина 1.С.332-340. <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/51.pdf>

17.Чуловський В.А. Порядок видачі свідоцтва про право на спадщину: теорія, законодавство України та судова практика. *Науковий вісник публічного та приватного прав*. 2018. Випуск 1, том 1.С.89-92. http://www.nvpppp.in.ua/vip/2018/1/tom_1/20.pdf

Тема № 8. СПАДКОВИЙ ДОГОВІР

Методичні рекомендації: під час підготовки до теми здобувачі повинні дати загальну характеристику спадкового договору, визначити, його предмет та суб'єктний склад. Окремо слід охарактеризувати спадковий договір за участі подружжя, способи забезпечення виконання спадкового договору, а також звернути увагу на співвідношення спадкового договору із договором довічного утримання.

Питання для вивчення:

1. Поняття та предмет спадкового договору.
2. Суб'єкти (сторони та інші особи) спадкового договору, їх права та обов'язки.
3. Форма спадкового договору та процедура його посвідчення нотаріусом.
4. Спадковий договір за участю подружжя.
5. Накладення та зняття заборони відчуження майна, яке є об'єктом спадкового договору. Здійснення контролю за виконанням умов спадкового договору.
6. Припинення, розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.
7. Договір довічного утримання та його співвідношення із спадковим договором.

Завдання :

№ 1

Петренко О.І. уклав спадковий договір зі своїм племінником Андрієм. За договором після смерті Петренка до Андрія має перейти будинок, за умови що Андрій буде надавати йому матеріальну допомогу по 5000 грн щомісяця та доглядати за ним. Через рік після укладення договору Андрій переїхав в інше місто і припинив виконувати свої обов'язки. *Які правові наслідки невиконання Андрієм умов договору? Чи може Петренко розірвати спадковий договір? Який порядок розірвання спадкового договору? Чи має право Петренко вимагати повернення виплачених Андрієм коштів? Чи може Петренко укласти новий спадковий договір з іншою особою?*

№2.

Коваленко М.П. в 2020 році склав заповіт, за яким всю спадщину заповів своїй дочці Марії. В 2023 році він уклав спадковий договір зі своєю сестрою Оленою, за яким передав їй свою квартиру. В 2024 році Коваленко помер. Марія і Олена звернулися до нотаріуса за оформленням спадщини. *Який документ має пріоритет: заповіт чи спадковий договір? Як буде розподілена спадщина між Марією та Оленою? Чи може заповіт скасувати спадковий договір? Якими будуть права Марії, якщо вона є неповнолітньою?*

№ 3.

15.01.2017 р. громадянин Богданов П. уклав з Панченко О. спадковий договір за яким після смерті Богданова П. до Панченко О. переходило право власності на квартиру. За даним договором набувач Панченко О. зобов'язувався забезпечувати Богданова П. необхідними ліками, оплачувати аналізи та виконувати інші дії для лікування відчужувача. Набувач належним чином виконував обов'язки за договором протягом двох років, витративши при цьому 65 тисяч грн. Однак внаслідок перенесеного інсульту у 2020 році він став інвалідом 2 групи, у зв'язку з чим не міг далі виконувати свої обов'язки за договором. Панченко О. звернувся до суду з позовом про розірвання

спадкового договору та вимогою про повернення йому 65 тисяч грн. В обґрунтування позовних вимог Панченко О. надав до суду квитанції на суму 65 тисяч грн., які він витратив на лікування Богданова П. *Яке рішення повинен прийняти суд?*

Завдання 2.

Складіть проєкт спадкового договору.

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Щодо практики укладення договорів на управління спадщиною /Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. № 31-32 / 1694. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>

12.Бровченко Т.І.Укладення спадкового договору: переваги та недоліки. *Юридичний науковий електронний журнал*.2022.№ 11.С.167-170. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/36>

13.Кухарев О. Є. Ключові питання адаптації спадкового законодавства України до законодавства країн Європейського Союзу. *Європейські перспективи*. 2019 № 2. С. 181-187.

14. Кухарев О. Є. Загальна характеристика договорів у сфері спадкового права України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2018. Випуск 48. Том 1. С. 98–101.

15.Кухарев О. Є. Щодо питання стосовно вдосконалення інституту спадкового договору в контексті рекодифікації цивільного законодавства України. *Нове українське право*. 2021. № 3.

16.Курило Т. В. Особливості укладення спадкового договору в цивільному праві України. *Наше право*.2015. No 6: 157-161

17.Мазуренко С.В. Спадковий договір у цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50594147.pdf>

18.Павлова В. Спадковий договір та договір довічного утримання (догляду) в цивільному праві України. URL:<http://clj.nuoua.od.ua/archive/47/6.pdf>

19.Погребняк М.В. Свобода договору довічного утримання (догляду) щодо його розірвання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С.116-120. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.21>

20.Романовський Д. Договір довічного утримання (догляду) в період воєнного стану.*Часопис цивілістики*. Випуск 53. DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v053.2024.6>

21.Сердечна І.Л. Шлюбний договір та спадковий договір: порівняльно-правовий аналіз. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №1.С.234-238. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.40>

22.Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.

Тема № 9.

ОХОРОНА СПАДКОВОГО МАЙНА

Методичні рекомендації: під час підготовки до даної теми здобувачі повинні дати загальну характеристику нотаріального провадження щодо вжиття заходів до охорони спадкового майна. Окремо слід охарактеризувати порядок вжиття заходів щодо охорони спеціальних видів майна, які потребують спеціального зберігання та правові наслідки невжиття заходів до охорони спадкового майна.

Питання для вивчення:

1. Поняття та порядок вжиття заходів до охорони спадкового майна.
2. Договір управління спадковим майном та його загальна характеристика.
3. Вжиття заходів щодо охорони спеціальних видів майна, які потребують спеціального зберігання
4. Правові наслідки невжиття заходів з охорони спадкового майна

Завдання :

№1.

Коваленко П.М. помер 10 березня 2024 р. У нього залишилася квартира, в якій він проживав один, автомобіль, гараж, банківський вклад та антикварні меблі. Спадкоємці (два сини) проживають в іншому місті. Один із сусідів повідомив нотаріуса, що бачив незнайомих людей біля квартири померлого.

Які заходи охорони спадкового майна має вжити нотаріус? Хто може звернутися до нотаріуса з заявою про вжиття заходів охорони? Який строк для опису спадкового майна? Які особи мають бути присутні при описі майна? Чи потрібна оцінка антикварних меблів при описі?

№ 2

Бондаренко М.І. помер 1 березня 2024 р. У спадщину входить квартира та два породистих собаки (вівчарки). До спадщини також належить автомобіль, який стоїть на платній стоянці. Спадкоємці не можуть домовитися про розподіл майна. За три місяці накопичилися борги за комунальні послуги (15 000 грн), витрати на утримання собак (20 000 грн) та оплату стоянки (9 000 грн). *Хто має сплачувати поточні витрати на утримання спадкового майна? Чи можуть ці витрати бути відшкодовані зі спадкового майна? В якому порядку відшкодовуються витрати на охорону спадщини? Що робити з тваринами, якщо спадкоємці відмовляються їх утримувати? Чи може нотаріус розпорядитися про продаж автомобіля для погашення боргів?*

№ 3.

Нотаріус призначив управителем спадщини після підприємця Ковалю О.С. досвідченого бізнес-менеджера Петрова. Спадщина включає виробниче підприємство. Через місяць після призначення Петров: 1) уклав новий договір оренди приміщення на 5 років, 2) продав частину обладнання, яке вважав застарілим, 3) взяв кредит для модернізації виробництва, 4) звільнив 5 працівників. Спадкоємці незадоволені його діями. *Чи мав право управитель вчиняти перелічені дії? Чи можуть спадкоємці оскаржити дії управителя? Як відшкодовуються збитки, завдані неправомірними діями управителя?*

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Щодо практики укладення договорів на управління спадщиною /Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. № 31-32 / 1694. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>
12. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя : рішення Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України від 29 січня 2009 р. / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001323-09#Text>
13. Давидова І., Зубар В. Роль нотаріуса у забезпеченні договору про управління спадковим майном військовослужбовців. *Юридичний вісник*. 2025. №4. С.44-51 http://yurvisnyk.in.ua/v4_2025/7.pdf

14. Гончаренко В. О. Охорона спадкового майна. Актуальні проблеми держави і права. 2010. № 32. С. 212-217.
15. Косяченко К. Е., Кайсарова А. О. Охорона спадкового майна виконавцем заповіту: актуальні питання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 65-69. DOI <https://doi.org/10.32782/392244>
16. Кравчик М. Б. Сучасні тенденції охорони спадкового майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 85-87. http://lsej.org.ua/9_2023/19.pdf
17. Кухарев О. Є. Управління спадщиною: стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Випуск 46. 2018. С. 77-88.
18. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві : монографія. Київ : Алерта, 2019. 498 с.
19. Охорона спадкового майна і управління спадщиною: загальна характеристика, зразки нотаріальних документів. Д. В. Журавльов, О. В. Коротюк, К. І. Чижмарь. К. : ОВК, 2021. 54 с.
20. Некіт К. Управління спадковим майном: українські та європейські реалії. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3fbc7a44-61e6-4025-9bcf-c281ea41c405/content>
21. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х. : ЕКУС. 2021.
22. Чабан О. М. Охорона спадкового майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 164-167. http://lsej.org.ua/6_2022/38.pdf
23. Узунов С. О. Договір про управління спадщиною за цивільним правом України. Дис. на здоб. Ступ. доктора філософії за спеціальністю 081 – Право (галузь знань 08 – Право), Одеса, 2025. 225 с.

Тема № 10.

СПАДКУВАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.

Методичні рекомендації: При підготовці до цих питань рекомендується використовувати порівняльно-правовий метод, який дозволяє виявити спільні та відмінні риси правового регулювання спадкування у різних правових системах. Акцентуйте увагу на систематизації матеріалу через створення порівняльних таблиць та схем черговості спадкоємців.

Питання для вивчення:

1. Правове регулювання спадкування в країнах континентальної системи права.
2. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Німеччині.
3. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Франції.

4. Загальна характеристика спадкування за законом в Сполучених Штатах Америки.

5. Загальна характеристика спадкового договору за законодавством України та зарубіжних країн.

№1.

Громадянин України Іваненко П.С., який останні 15 років постійно проживав у Франції, помер 10 березня 2024 р. в Іспанії під час відпустки. У нього є майно: квартира в Києві, будинок у Франції, банківський рахунок у Швейцарії, акції американської компанії. Спадкоємці: дружина (громадянка Франції) та син (громадянин України, проживає в Канаді). *За законодавством якої країни буде здійснюватися спадкування рухомого майна? За законодавством якої країни буде здійснюватися спадкування нерухомого майна? Які колізійні прив'язки застосовуються у спадкових відносинах?*

№ 2.

Громадянин Франції П'єр Дюпон, який мав також українське громадянство, постійно проживав у Парижі. Після його смерті (березень 2024 р.) виникло питання про спадкування його майна: будинок у Франції, квартира в Києві, villa в Італії. Спадкоємці: дружина, троє дітей (одна з них - неповнолітня), брат та мати спадкодавця. Є заповіт, за яким половину майна він заповів благодійному фонду. *Які принципи континентальної системи спадкування? Які особливості спадкування у Франції порівняно з Україною?*

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. Гаагська конвенція про колізію законів, що стосуються форми заповітів. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text.
6. Гаагська конвенція стосовно міжнародного управління майном померлих осіб від 02.10.1973р. <https://ips.ligazakon.net/document/MU73015>
7. Конвенція про колізії законів, які стосуються форми заповітів 1961 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text
8. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

9. Бичківський О.О. Секретні заповіти за законодавством України та іноземних держав. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 4. С. 59–64.
10. Діковська І.А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ, 2020. 303 с
11. Кулак Н. Аналіз джерел правового регулювання міжнародних спадкових відносин. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2017. № 6 (28). Ч. 2. С. 153–155
12. Маньковський В.В. Поняття та види спадкування за цивільним законодавством України, Литви та Польщі: порівняльноправовий аналіз. Одеса. 2020. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20669>
13. Маньковський В.В. Особливості суб'єктного складу першої черги спадкоємців при спадкуванні за законом в Україні, Литві та Польщі. *Часопис цивілістики*. 2021. № 43. С. 52–57. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/444>

